

Samisk språkplan

for Nesseby kommune

2011-2015

Innledning

Samisk språkplan 2011-2015 er først og fremst ment som et styringsverktøy for Nesseby kommune. Målet med planen er å styrke samisk språkutvikling, for blant annet å gi kommunens innbyggere tjenester på begge språk i alle sammenhenger.

Denne planen er en rullering av samisk språkplan vedtatt av kommunestyret 21.06.2000. Språkplan for barnehagen og skole vedtatt av kommunestyret 14.10.2008 – er også implementert i denne planen.

Denne planen omhandler samisk språk i dagens situasjon, lover og vedtekter, overordnede målsettinger og tiltak for å nå disse målene.

Nesseby kommune tilhører samisk forvaltingsområde og har derfor et særlig ansvar å utvikle og styrke det sjøsamiske språk, kultur og levesett.

For at Nesseby kommune også i fremtiden skal være et levedyktig sjøsamisk samfunn, kreves det at alle virksomheter, skoler og barnehager samt innbyggere er bevisst sitt ansvar og sine muligheter i forhold til samisk språk.

Derfor er det spesielt viktig at alle er med på å skape et positivt miljø for det sjøsamiske språket og kulturen.

2 SPRÅKSITUASJONEN I DAG

I Unjárgga gieldda/Nesseby kommune har flertallet av innbyggerne samisk bakgrunn, og over halvparten snakker eller forstår både samisk og norsk. Fremdeles er samisk det vanligste blant de over 50.

Til tross for at interessen for det samiske øker i kommunen, så er samisk som dagligdagsspråk blant de yngre fraværende. Fremdeles er det store hull etter forforskningen, som mange av dagens foreldre sliter med. Resultatet er at mange av dagens voksne forstår samisk, men snakker ikke.

Selv om det ikke er gjort noen formell undersøkelse, kan det anslås at ca 60-70% av kommunens befolkning er tospråklige, dvs. de forstår og snakker både samisk og norsk. Den største delen av tospråklige finnes i aldersgruppa over 40 og under 20 år.

Mot slutten av 1970 -, og spesielt på - 80 tallet tok språkutviklinga ei ny vending. Samiskundervisning på grunnskolenivå ble vedtatt, og man erfarte at det til høyere utdanning ofte «hjalp» å ha samisk språkkompetanse. En generell samisk kulturblomstring, der samisk musikk, teater, litteratur, billedkunst og etterhvert også film ble allemannseie og fikk status, var også med i bevisstgjøringa for å velge samisk som hjemmespråk igjen. Samisk *duodji* ble akseptert som kunsthåndverk i Norden, og bærere av denne tradisjonen fikk opphøyet status. Den samiske kulturen og det samiske språket opplever en positiv utvikling.

Primærnæringene, både som eneste næring - og i kombinasjon med andre næringer, har bidratt sterkt til det samiske språkets stilling i kommunen vår. I motsetning til andre sjøsamiske kommuner, har samisk språk stadig befestet sin rett og sin stilling; særlig takket være næringer som reindrift, fjordfiske og utmarksnæring.

2.1 Sterke sider

- særegen, sterk sjøsamisk kultur og språk
- forholdsvis god språkkompetanse blant kommunalt ansatte
- samiskspråklig barnehage
- samisk språk og kultur til alle elever i grunnskolen
- høy andel av personer som forstår, men ikke snakker samisk
- en positiv holdning til samisk språk i befolkningen

2.2 Svake sider

- få personer som behersker samisk skriftlig blant befolkningen
- få som behersker samisk skriftlig i kommunal forvaltning
- få ansatte med samisk språkkompetanse i barne- og ungdomsarbeid
- få arenaer der barn og unge kan snakke samisk utenom hjemmet og skolen
- manglende kartlegging av samiske fortellinger, termer og joik som fortsatt lever i muntlig tradisjon

3 MÅL FOR SAMISK SPRÅK I UNJÁRGGA GIELDA/ NESSEBY KOMMUNE

3.1 Kommunens overordnet mål:

- Nesseby kommune har som mål å styrke samisk språk og sjøsamisk kultur og identitet.

3.2 Hovedmål:

- Styrke og videreutvikle samisk språk, kultur og identitet i Nesseby kommune.
- Alle ansatte i barnehage, grunnskole og kulturskole skal bli tospråklige; samisk – norsk.
- Samisk skal også i framtiden være et levende språk som skal brukes i alle sammenhenger
- Samisk og norsk skal være likestilte språk i alle sammenhenger i den kommunale forvaltninga.

3.3 Delmål:

- Kommunen har ansvar for å kvalitetssikre samisk opplæring ved å tilrettelegge for at de ansatte får opplæring i samisk språk.
- Heve kvaliteten på samisk språk blant alle barn og voksne.

3.4 Målgrupper:

- Kommunens innbyggere
- Kommunens ansatte
- Barn og unge

4 RETTIGHETER – PLIKTER

Unjargga gielda/ Nesseby kommune hører inn under forvaltningsområdet for Samelovens språkregler. Språkplanen tar utgangspunkt i Samelovens språkregler som skal sikre den enkelte retten bl.a. til å

- Bruke samisk i kontakt med offentlig organ
- Møte samisk språk i offentlige sammenhenger
- Få opplæring i og på samisk

Sameloven §1-1 lyder: "*Lovens formål er å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.*"

Sameloven §1-5 lyder: "*Samisk og norsk er likeverdige språk. De skal være likestilte etter bestemmelsen i kapittel3 .*"

Kapittel 3 Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 17 juni 2005 nr. 99 (i kraft 1 jan 2006 ifig. res. 17 juni 2005 nr. 656).

Samelovens § 3-8 Rett til opplæring i samisk

Enhver har rett til opplæring i samisk. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne bestemmelsen. For opplæring i og på samisk gjelder i og i medhold av lov om grunnskolen og den videregående opplæringa(opplæringsloven).

5 KOMMUNALE VEDTEKTER

Kommunestyret har fattet vedtak for å lette forvaltninga av kommunens egen bruk av de øremerkede språkmidlene. Det er bl.a. vedtatt for hvilke stillinger det skal stilles krav om samisk muntlig/skriftlig kunnskap.

Kommunestyret har vedtatt flaggregler for bruk av samenes flagg i Nesseby kommune.

5.1 Samiske barns rettigheter til samisk opplæring i grunnskolen

Samisk opplæring reguleres av Sameloven, Opplæringsloven og forskrifter til opplæringsloven. Sameloven ble fastsatt 12.06.1987 og sist endret 01.07.2003.

Opplæringsloven ble fastsatt 17.07.1997 og sist endret 01.01.2004. Forskrifter til opplæringslova fastsatt 28.06.1999 og sist endret 10.12.2003.

- Kommunestyret vedtok f.o.m. skoleåret 1992/93 å innføre samisk som obligatorisk underivsningsfag i hele grunnskolen.
- Det samiske læreplanverket for den 10-årige grunnskolen, eller *Samisk læreplan*, ble innført i Unjárga gielda/Nesseby kommune i 1997.

- Kommunen har en norsk og en samiskspråklig barnehage.
- opplæring ved å tilrettelegge for at de ansatte får opplæring i samisk språk.

5.2 Samiske barns rettigheter i barnehagen

De kommunale barnehagene i Unjárgga gielda / Nesseby kommune skal bygge på samisk språk og kultur jf. "Lov om barnehager" § 7, og de til enhver tid fastsatte forskrifter og retningslinjer, kommunale vedtak og planer for barnehagen.

Samisk-språklige avdelinger i barnehagen skal være reelt samisk-språklige med bare samisktalende ansatte. Samisk-språklige avdelinger skal være fysisk atskilt fra avdelinger med norskspråklige avdelinger, fordi samisk språk står svakere.

Mål for barn i barnehagen:

- Alle barn i barnehagen skal lære samisk.

5.3 Opptakskriterier

Ved opptak i samiskspråklig avdeling gjelder følgende prioriteringer i tillegg til de som gjelder for de andre avdelingene:

1. Barn med aktivt samisk språk
2. Barn uten aktivt språk med samisk som hjemmespråk, fra hjem der en eller begge foreldrene snakker samisk med barnet.
3. Barn av foreldre som ønsker at deres barn skal lære samisk språk.
Barnehagen og foreldre kan samarbeide om å utarbeide en språkplan for barnet.

Det må forventes at når barna av denne generasjonen blir voksne, vil samisk språk bli atskillig mer vanlig både som møtespråk og i skriftlige henvendelser f.eks. til den kommunale forvaltninga.

6 Isak Saba senteret (ISS)

Isak Saba senteret er et språksenter som eies og drives av Unjárgga gielda/Nesseby kommune. Senteret ble offisielt åpnet 1. september 2001 av daværende sametingspresident Sven-Roald Nystø. Senteret legger store ressurser i arbeidet med å fremme samisk språk og kultur i Varangerområdet.

I løpet av disse årene har det vært arrangert en rekke kurs i samisk både for nybegynnere og skrivekurs for voksne samer som ikke har fått lære dette på skolen. I tillegg arrangerer Isak Saba senteret kontinuerlige lesekurs for eldre samer som ikke kan lese morsmålet sitt.

6.1 Senterets hovedaktiviteter:

- Tilrettelegging for bruk av samisk i kommunal forvaltning.
Formål: Å styrke det samiske språket gjennom aktiviteter.
- Språkkurs for samisk- og norsktalende voksne i Varangerregionen.
- Samarbeid med skolene i kommunen for å styrke barn og unges samisk språk og kultur.
- Støtte i samisk språkutvikling for foreldre og barn under skolealder.
- Utgi bøker på samisk
- Utgi samisk kalender hvert år
- Oversettelser og detranskribering
- Kultur- og identitetsfremmende arrangementer
- Prosjekter
- Arbeider for å bli et regionalt språksenter.

I dag kan vi si at kursene har gitt resultater. Flere har i løpet av oppstarten av ISS tatt videregående c-språk eksamen i samisk. I tillegg er det noen som har tatt semestereksamen i samisk. Vi har sett flere og flere har ambisjoner og vilje til å lære seg samisk og om samisk kultur.

ISS har også arrangert kurs i kofte-og luhka søm. Dette for å motivere folk til å ta tilbake samiske håndverk tradisjoner.

Samisk språk og kultur går hånd i hånd. Når man ønsker å bevare og styrke det samiske språket, er det naturlig å gjøre dette gjennom aktiviteter som er bygget på samisk kultur. Derfor er det naturlig at Isak Saba senteret også har hovedansvaret for å styrke samisk kultur. Det vil derfor være naturlig å utrede om ISS blir et samisk- og kultursenter.

7 Sametingets tospråklighetsmidler

Formålet med tospråklighetsmidlene er å bevare, styrke, fremme og utvikle bruken av samisk språk i offentlig sammenheng.

Alle offentlige organ som omfattes av språkreglene, plikter å sørge for at reglene blir fulgt. Hvert organ har dermed et ansvar for å ha kompetent samiskspråklig personell. Sametinget bevilger årlig midler til kommunene slik at de på best mulig måte kan

gjennomføre samelovens språkregler. Sametinget har vedtatt retningslinjer for bruk av tospråklighetsmidler.

7.1 Tiltak

- Kommunen er ansvarlig for å skaffe kvalifiserte og kompetente samisks språklige pedagoger til barnehage, grunnskole og kulturskole.
- Ansatte skal ha tilbud om opplæring i samisk språk på alle nivå med krav om bruk av språket i arbeidet sitt.
- Bevare vårt samiske språk og utvikle og forsterke det i møte med trusler og muligheter.
- Sørge for at alle ansatte for økt forståelse i sjøsamisk språk, levesett og kultur.

7.2 utfordringer

Fornorskningen har preget samfunnet i Nesseby. En stor andel av barna som vokste opp fra midten av 60-tallet og fram til i dag har ikke samisk som naturlig kommunikasjonsspråk. Generasjonen som vokste opp på 60- 70- og 80 tallet har i dag selv barn. Flere av disse småbarnsforeldre som har mistet språket sitt har en sterk ønske om at deres barn skal kunne lære samisk. Dette er en gledelig og nødvendig utvikling for at det samiske språket skal ha en fremtid i kommunen.

Truslene for samisk som et levende språk er til tross for offentlige forordninger med egen språklov osv. er likevel store. Spesielt for barn og ungdom er samisk språk lite til stede i daglige aktiviteter utenom skolen, barnehagen og i hjemmet.

For Unjárga/Nesseby er det i tillegg til de generelle truslene, slik som fraflytting, arbeidsledigheten osv. en del faktorer som for mange oppfattes som trusler for samisk språkutvikling.

Med bakgrunn i denne situasjonen er det for kommunen en utfordring - i alle sektorer og i alle saker - å la Kommuneplanens overordnede mål med satsing på samisk språk og kultur ligge til grunn for all kommunal satsing, investering, utbygging og i alle tilbud om fritidsaktiviteter!

8 Tiltak for planperioden

Strategier	Tiltak	Tids- punkt	Målgruppe	Ansvar
Motivere voksne til å bruke samisk språk i alle sammenhenger – i den kommunale forvaltning og samfunnet ellers	Språkkurs på forskjellige nivå for alle voksne som ønsker det. Høyne språkkompetansen blant ansatte i kommunen. Kompetansehevende utdanning i samisk i samarbeid med Samisk høgskole	2011-2015	Kommunens ansatte og innbyggere	Isak Saba senteret
Skape positive holdninger til det samiske	Arrangere kurs i tospråklig forståelse	2011-2015	Kommunalt ansatte Andre	Isak Saba senteret
Motivere foreldre til å velge samisk som 1.språk for sine barn, og informere om tospråklig oppvekst	Rutiner for å informere blivende foreldre Rutiner for foreldre med små barn	2011-2015	Blivende foreldre Foreldre og foresatte	Jordmor Helsesøster Barnehagen
Tospråklig kundemottak og sentralbord	Kundemottaket i de ulike virksomhetene skal være tospråklige, slik at alle gis mulighet til å bruke samisk i møte med kommunen	2011 – 2015	Kommunens innbyggere Øvrige kunder	Service avdeling Alle virksomheter
Synliggjøre samisk språk	Gi tilskudd til private næringsdrivende, lag og foreninger som vil skilte på samisk Utgi samisk årskalender	2011-2015	Innbyggere Private næringsdrivende Offentlige institusjoner	Isak Saba senteret Virksomhetsledere

	Vuonnamárkanat			
Språk og kulturbasert formidling	Skape flere arenaer for samisk språk for barn og unge	2011-2015	Kommunalt ansatte Kommunens innbyggere Barn og unge	Isak Saba Senter Barnehage Skoler
Bruk av lokale "eksperter" i språkstyrkingsarbeidet	Samle inn, bearbeide og formidle termer, historier og joik fra kommunen	2011-2015	Befolkningen	Isak Saba senteret
Flere samisk-språklige pedagoger i barnehage og skole	Rekrutterings-Tilskudd	2011-2015	Samisktalende pedagoger	Kommunestyret
Knytte enda tettere bånd mellom språk, identitet og kultur	Utrede om ISS skal bli et samisk språk- og kultursenter	2011-2015	Befolkningen Kommunestyret Sametinget	Isak Saba senteret